

DEVLET ORGANLARI İLE ÜYELERİNİN KİŞİSEL SORUMLULUĞUNU DA GEREKTİREN HATALARDAN ÖRNEKLER

Prof. Dr. Hayri Domaniç

- MİLLETVEKİLLERİNE AŞIRI HAKLAR SAĞLAYAN EMEKLİLİK KANUNLARI,
- BÜTÇE KANUNU DIŞI HARCAMALAR,
- DİĞER BAZI HATALI KANUNLAR İLE SAVURGANLIKLAR.

A- GENEL OLARAK DEVLET ORGANLARININ KURALLARLA BAĞLILIĞI PRENSİBİNDE TARİHÇE:

Şekli ne olursa olsun tüm Devletlerde yönetenlerin ve yönetilenlerin riayet edeceği kuralların varlığı tarihin en eski devrelerinden itibaren bilinen ve çok kez yazılı belgelere dayalı bir gerçektir.

Gereği gibi uygulanıp uygulanmadığı bir yana, idare edenlerin köle ve esirler dahil, idare edilenlere uygulayacakları kurallar tarihte zaman zaman dinlerde ve diğer kanunlarda düzenlenmiştir.

Bazı örnekler şöyledir:

1) İÖ. 1958-1916 yıllarında hüküm sürdüğü bilinen BABİL Kralı HAMBURABİ'nin 282 maddelik Kanunu günümüze intikal etmiş en eski yazılı kurallardan biri olup, insanların birbirile ve Devletle ilişkilerini düzenlemektedir. Bu kanunun GEREKÇELERİ, giriş bölümünde şöyledir:

“ Tanrıdan korkan ben yüksek prens Hamurabi, topraklarımda dürüstlüğü yasasını meydana getirerek, günahkarları ve kötüyü yok ederek, böylece güçlünün güçsüze zarar vermesini önleyerek insanların sadetini sağladım, memleketi cennetler gibi yaptım.”

282 maddelik HAMURABİ Kanunu her türlü mal alım satımı, köle kullanma şartları, aile ilişkileri, ticaret, ziraat, adam ve hayvan yaralama ve öldürme gibi çok ayrıntılı düzenlemeler yapmış, insanların birbirile ve Devletin idare edilenlerle olan ilişkilerinde hak ve borçların sınır ve şartlarını belirtmiştir.

2) Fransız orta okullarında ders kitabı olmak üzere bir profesörler kurulu tarafından hazırlanan 1936 tarihli Histoire Sainte (Mukaddes Tarih) adlı kitabın 38. Sahifesinde belirtildiği gibi, İsa'dan önce 1250 civarında peygamberliği bilinen Hazreti Musa da, bizzat Tanrı tarafından iki taş levhaya yazılıp kendisine verildiğini açıkladığı ve DECALOGUE (On Emir) diye anılan kurallarda:

— Birçok Tanrı ve putlara tapan insanların tek Tanrıya inanması gerektiğini,

— İnsanların birbirlerinin ırz, namus, mal ve haklarına saygılı olmasının zorunlu olduğunu,

açıklamıştır.

3) Eski Mısır ve uzakdoğu dinlerinde de, insanların birbirile ve kişilerin Tanrı ve Tanrı temsilcisi sayılan Devlet başkanlarile ilişkileri, hak ve borçlarının sınırları saptanmıştır.

4) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından yayımlanan ARGUMENTUM Dergisinin 1993 Mayıs sayısında araştırma görevlisi Nurcan İpek'in verdiği bilgilere göre, M.Ö. 5. Yüzyılda Roma'da yaşanan politik, ekonomik ve sosyal çalkantıların önlenmesi için XII. LEVHA KANUNU adile anılan önemli bir yazılı düzenleme yapılmıştır.

Anılan Argumentum Dergisinin 611. Sahifesinde verilen bilgiye göre;

“ M.Ö. 462'de hukukun yazılı şekilde tespit edilmesi konusundaki ilk teklif Tribunus Terentilius Arsa tarafından yapılmıştır. On senelik mücadeleden sonra M.Ö. 455 yılında kanunun kaleme alınması için on kişilik bir heyetin teşkiline karar verildi. M.Ö. 451 yılında consul'lerin normal seçimi ertelendi ve sadece patricius'lardan oluşan on kişilik hükümet kuruldu. On kişilik hükümet sırasında diğer magistra'lıklar devreden çıkarıldı. Bir rivayete göre M.Ö. 445 yılında, üç kişilik bir heyet, Yunanistan'a gönderilerek Solon Kanunları incelenmiş ve bu heyetin dönüşünde kanun hazırlanmıştır.

Decemviri legibus scribundis, M.Ö. 451 yılında on levha tutarında kanunu tamamlanmış ve bunlar centuria halk meclisleri tarafından kabul edilmiştir. M.Ö. 450 yılında decemviri legibus scribundis'in görevi bitmediğinden bu sefer hem patricius'lar hem de plebs'lerden oluşan bir heyet son iki levhayı düzenlemiştir.

Son iki levhanın tamamlanmasından sonra heyet iktidarı terketmek istemediklerini gösterecek şekilde hareket ettiğinden ve tiranik bir idare

yürütmek istediğinden halkın ayaklanması ile görevden uzaklaştırılmıştır.

M.Ö. 449 yılında bunların yerine gelen consul'ler, sonradan yapılan bu iki levhayı da halk meclislerinin oyuna sunarak kanunlaştırmışlar ve hazırlanan metin tahta veya fildişinden yapılmış levhalar üzerine yazılarak Forum meydanında ilan edilmiştir.”

XII. Levha Kanunu, Özellikle:

- Fertler arasında eşitliği,
 - İşkencenin yasaklanmasını,
 - Cezaların herkes için aynı olmasını,
- düzenlemiştir.

5) İngiltere kralı JOHN'un giriştiği harpler nedeniyle aşırı vergi salması üzerine meydana gelen direnme ve ayaklanma neticesinde, Dünyada yazılı ilk Anayasa olarak bilinen 15 Haziran 1215 tarihli ve 61 maddelik MAGNA CARTA (Büyük Belge) kanunlaşmıştır. Kral JOHN tarafından imzalanan ve uyulacağına yemin edilen MAGNA CARTA'ya göre Kral:

“ Lordları, dukleri, kontları, başpiskoposları, başrahipleri, baronları yargıçları, krallıkta yaşayan tüm özgür kimseleri, ancak kanunlar dairesinde idare etmeyi, kanunsuz vergi salmamayı, kilisenin özgür haklara sahip olacağını...”

beyan ve taahhüt etmiştir.

Başka bir deyimle 1215 tarihli MAGNA CARTA adlı anayasa ile yöneten Kral kanuna bağlı kalmayı keyfi idarede bulunmamayı taahhüt etmiş, bir tür **Hukuk Devleti** gerçekleşmiştir.

Kralla birlikte baronlar ve kilise temsilcisi gibi tüm ilgililer tarafından yeminle imzalanan MAGNA CARTA'nın son bölümünde genel bir Af Kanunu da kabul edilmiştir.

6) Kral idaresinin bozukluğuna ve kötüye kullanılmasına karşı yapılan 1789 tarihli büyük Fransız İhtilalinin yürürlüğe koyduğu 26.8.1789 tarihli “**İnsan ve Yurtaş Hakları Beyannamesi**”de ana konu olarak Kral ve yönetenlerin yetkilerini, kanunlar dairesinde sınırlamaktadır.

Bu beyannamenin:

— 1. Maddesine göre, “İnsanlar, haklar bakımından hür doğar ve hür yaşar. İnsanlar arasında sosyal farklar, ancak genel yarar nedeniyle kabul edilebilir”;

– 2. Maddesine göre, “**Hakimiyet Milletindir.**”

— 4. Maddesine göre, “**Hürriyet başkalarına zarar vermeyen şeylerin yapılabilmesinden ibarettir.... Hakların sınırlanması ancak kanunla mümkündür.**”

— 5. Maddesine göre ise, “**Kanun, ancak cemiyete zararlı hakları yasaklayabilir.....**”

— 6. Maddesine göre, “**Kanun genel iradenin ürünüdür. Tüm vatandaşlar kanun yapımına şahsen veya temsilciler elile katılma hakkına sahiptir. Kanun yasaklama veya cezalandırma bakımından herkes için aynı olmak zorundadır.**”

Zamanla, birçok milletlerin anayasalarına da yansıyan 1789 tarihli Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesinin de amacı, hem idare edenlerin kanunlarla bağlı olmasını, hem de idare edilen insanların birbirile ve Devletle olan ilişkilerinde kanunlara riayet etmesini sağlamaktır.

7) Osmanlı İmparatorluğu ile Türkiye Cumhuriyeti’nde de :

— 1808 tarihli **Sened-i-İttifak,**

— 3 Kasım 1839 tarihli **Tanzimat Fermanı,**

— Fransa ve İngiltere ile birlikte Ruslara karşı 1853-1855 Kırım Harbinin kazanılmasından sonra imzalanan 1856 tarihli Paris Antlaşmasının etkili olduğu 18 Şubat 1856 tarihli ve 1789 tarihli Fransız Beyannamesi içerikli **Islahat Fermanı,**

— 1875 tarihli **Adalet Fermanı,**

— 23 Aralık 1876 tarihli **Kanunu Esasi,**

— Milli Hakimiyet devresinde 1921 tarihli **Teşkilatı Esasiye Kanunu,**

— 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu, 9.7. 1961 tarihli **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,**

— ve 7.11.1982 tarihli **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,**

gibi anayasal düzenlemeler olmuştur. Bu düzenlemeler de, öteden beri dini kurallara ilaveten çeşitli beşeri kanun ve nizamnamelerle idare edilen Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti’nde, Devletle idare edilenlerin karşılıklı hak ve yükümlülüklerini daha iyiye götürmek ve hukuk devleti prensibini gerçekleştirmek amacına yönelik kanunlardır¹.

Yukarıda yazılı kısa tarihçeden anlaşıldığı üzere, diğer devletlerde olduğu gibi Türkiye’de de :

— Devletin ve Devlet temsilcilerinin kanunlara uygun hareket etmesini sağlamak amacıyla tamamı askeri ve sivil dayatmalar neticesinde düzenlenen emredici kanunlar yapılmış, yürürlüğe konmuş ise de;

— 2001 başları itibarile Devletin kanunlara gereği gibi uyması hala sağlanamamış ve bu kanunsuzluklara neden olan Devlet temsilcilerinin kişisel sorumluluğu da hemen hemen hiçbir devrede dava konusu olmamıştır.

Yazılı belgelerle kanıtlanan bu acı gerçeklerden hareketle biz, bu incelememizde bu kanunsuzluklardan bazılarını ele almış ve Devletin, Devlet temsilcileri hakiki şahısların nasıl ve hangi kanunlara göre sorumlu tutulacağını açıklamaya çalışmış bulunuyoruz.

B- KASITLI BİR ŞEKİLDE İNATLA ANAYASAYA AYKIRI OLARAK SÜRDÜRÜLEN MİLLETVEKİLİ EMEKLİLİK KANUNLARINDAN DOĞAN KİŞİSEL SORUMLULUKLAR VE BAŞLICA YASAL DAYANAĞLARI:

3.4.1997 tarihli ve 4234 sayılı Emeklilik Kanununu iptal eden ve on ayı aşkın bir gecikme ile 4.3.2000 tarihli Resmi Gazete’de ilan edilen 27.5.1999 tarihli iptal kararının konusu 4234 sayılı kanun dahil, 1966 - 1999 arasında iptal edilen Emeklilik Kanunlarının listesi şöyledir.

- “1- 25.2.1966 günlü, 751 sayılı;
- 2- 8.7.1971 günlü, 1425 sayılı;
- 3- 25.12.1979 günlü, 2254 sayılı;
- 4- 7.5.1986 günlü, 3284 sayılı;
- 5- 21.4.1988 günlü, 3430 sayılı;
- 6- 26.10.1990 günlü, 3671 sayılı;
- 7- 3.12.1992 günlü, 3855 sayılı;
- 8- 24.11.1994 günlü, 4049 sayılı;
- 9- 04.04.1995 günlü, 4104 sayılı;
- 10- 03.04.1997 günlü, 4234 sayılı;”

Devlet hazinesi aleyhine milletvekillerine haksız kazançlar sağlayan, biri ve bir önceki iptal edilince milletvekillerine daha haksız haklar tanımak üzere inadına peşpeşe çıkarılan bu kanunların yapılmasından, iptal kararlarının geç ilanından doğan zarar ve sorumluluklardan örnekler şöyledir:

1) 1839 tarihli Tanzimat Fermanından 1982 Anayasasına kadar Türkiye’de Anayasa mücadeleleri konusunda, hiçbir anayasa kitabında bulunamayacak kadar ayrıntılı **bilgi ve belgeler** için 2000 yılı sonuna kadar 279 cilt erişilmez tarihi eser veren Muhterem Üstat Cemal KUTAY’ın 1982 yayımı **Anayasa Kavgası ve Nasıl Bir Anayasa** adlı eserine bakınız.

1) Evvela, 27 Mayıs devresinde ve Birinci Demirel Hükümeti zamanında çıkarılan 25.2.1966 tarihli ve 751 sayılı Emeklilik Kanununun iptal edildiği 1966 yılından bu yana 34 yılda bu haksız emeklilik kanunlarını yapan yasama organı ve üyeleri şahsen sorumludur.

a) Önce parasal sorumluluk ve yasal dayanakları düşünülmelidir:

aa) Önce, tarihte ve dünyada, **HİÇBİR HAKSIZLIK YAPTIRIMSIZ OLMADIĞINA GÖRE**, 1966 yılından bu yana, yasama organının ve üyelerin, Anayasa'ya aykırı olduğu kesin hükümlerle kanıtlanan on adet Emeklilik Kanunlarını yapmış olmasından sorumlu tutulması da doğaldır ve haksızlıkları engelleme ve yaptırımlamayı amaçlayan hukukun emri gereğidir. Sorumluluğun konusu ve yasal dayanaklarının aranması zorunludur.

bb) Sorumluluğun konusu, milletvekilleriyle bunların emeklilik hakkından yararlanan aile çevresine yapılan haksız ödemeler, faizleri ve BK.105'e dayalı munzam tazminattan oluşan Hazine zararlarıdır.

cc) Sorumluluğun başlıca yasal dayanakları da şunlardır:

aaa) Önce, resmi görevlilerin görevlerini yaptıkları sırada üçüncü şahıslara verdiği zarardan Devletin sorumlu bulunduğunu, ancak Devletin üçüncü şahıslara yapacağı ödemeler konusunda, Devleti temsil ederken zarara neden olan resmi görevlilere rücu hakkı bulunduğunu düzenleyen Anayasa'nın 40. Maddesi, 34 yıldır kendilerine haksız emeklilik hakkı sağlayan kanunlar yapmakta ısrar eden milletvekillerine de uygulanabilir.

bbb) Milletvekillerinin de sorumluluğunu kapsayan Anayasa'nın 40. Maddesini tamamlayan ve destekleyen diğer bir kural MK.48 hükmüdür.

“Hükmi şahsın iradesi, uzuvları vasıtasiye ifade olunur.

Uzuvlar, hukuki tasarrufları veya diğer herhangi fiilleri ile hükmi şahsı ilzam ederler.

UZUVLARIN İRTİKAP ETTİĞİ KUSURLAR ŞAHSEN KENDİLERİNİ DAHİ MES'UL KILAR.”

diyen Medeni Kanunun 48. Maddesi, tüzel kişi yasama organını temsil eden milletvekillerinin Anayasa'nın 80. Maddesi gereğince esasında milleti yani Türkiye Cumhuriyetini temsil ettiği de nazara alındığında, **AÇIK ŞEKİLDE HATALI YASALAR YAPAN** milletvekillerinin, doğan zarardan kişisel olarak sorumlu tutulabileceğini kanıtlar².

2) MK.52 **“Hukuku amme müesseseleri, hukuku amme kanunlarına tabidir.”** demek suretile MK.48'in sadece özel tüzel kişi temsilcilerini kapsadığını, kamu tüzel kişi temsilcilerinin sorumluluğunun, Anayasa'nın 112, 115, 116, 120 ve 121. Maddeleri gibi kamu kanunlarında düzenlendiğini açıklamışsa da, kanun boşluğu hallerinde hakime kanun

dd) Anayasa'nın 40. Maddesile MK. 48'e dayalı milletvekili sorumluluğu, **“ Vekil, müvekkile karşı vekaleti iyi bir surette ifa ile mükelleftir.”** diyen BK.390/2 ile de desteklenmektedir.

MK. 48 ve BK.390/2'ye dayalı vekillerin sorumluluğu, konusunda bu maddelerin yollama yaptığı, BK.321 kuralı ile de tamamlanmaktadır.

BK. 321: **“İşçi, taahhüt ettiği şeyi ihtimam ile ifaya mecburdur.”** şeklinde olup, milletvekillerinin kanun yaparken kendi bilgi ve yeteneklerinden beklenen özeni göstermesini emreder.

ee) **“ Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”** diyen 1961 Anayasası'nın 132/3. Maddesi ile bu kuralı aynen tekrarlayan 1982 Anayasası'nın 138/4. Maddesi hükümleri de, iptal kararlarına yasama organının da uymasını ve iptal edilen bir Emeklilik Kanununun yerine aynı şekilde haksız bir kanun yapmamasını, aksi halde en azından MK.48 gereğince yasama organı ile bu organı temsil eden milletvekillerinin de sorumlu bulunduğunu kanıtlamaktadır.

Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulu'nun 25 Eylül 1978 tarihli ve E.78/230, K.78/303 sayılı kararı da, kesin mahkeme kararlarının Yasama Organı ve İdare tarafından hemen uygulanacağını ve geciktirilemeyeceğini emreden Anayasa'nın 138. Maddesinin, ihlali halinde hapis cezaları ile tazminat sorumluluğunun kaçınılmaz olduğunu vurgulamıştır ve kararın hüküm fıkrası:

“Yürütme Organları ile İdare'nin mahkeme kararlarına uymak zorunda bulunmasına dair olan Anayasa hükmü, yürütme organları ile idareye takdir hakkı tanımaksızın uyulması zorunlu bir görev yüklemektedir. Bu görevin yerine getirilmesinde ihmal gösterilmesi veya ısrarla yerine getirilmekten kaçınılması derece derece görevi savsaklama (TCK. Madde 228) veya kötüye kullanma (TCK. Madde 230) suçunun oluşmasına yol açar.”

Şeklindedir.

Ayrıca, Resmi Gazete'nin 29.11.1979 tarihli ve 16824 sayısında yayımlanan 22.10.1979 tarihli ve E.1978/7, K.1979/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının özeti de:

koyucu gibi hareket etmeyi yükleyen MK.1 hallerinde, kamu tüzel kişilerinin sorumluluğunda MK.48'in de uygulanması gerekebilir.

“1- Danıştayca verilen yürütmenin durdurulmasına ya da iptaline ilişkin kararların uygulanmaması, kamu görevlilerinin ödence ile sorumlu tutulması için yeterlidir. Sorumluluk için ayrıca kin, hınc, düşmanlık ve benzeri duyguların etkisi altında davrandıklarının araştırılması gerekmez.

2- Yürütmenin durdurulması kararını yerine getirmeyen kamu görevlisinin hukuki sorumluluğu yönüne gidilebilmesi için, ilgilinin açmış olduğu iptal davası sonucunun beklenmesine gerek yoktur.”

Şeklinde olup, Danıştay veya diğer mahkemelerce verilecek kesin kararlara ilaveten TEDBİR kararlarının dahi geciktirilmeyeceğini, İdarece derhal uygulanması gerektiğini, aksi halde sorumluluğa yol açacağını vurgulamıştır.

Medeni Usul Kanununun 113/A. Maddesi de:

“İhtiyati tedbir kararının uygulanması dolayısıyla verilen emre uymayan veya o yolda alınmış tedbire aykırı davranışta bulunan kimse, eylemi T.C.K.na göre daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde ait olduğu ceza mahkemesince bir aydan altı aya kadar hapisle cezalandırılır.”

Demekte ve Mahkeme kararlarını **“geciktirilemeyeceğini”** emreden Anayasa'nın 138. Maddesini tedbir kararları yönünden tekrar etmektedir.

Bu nedenlerle, aşırı haklar tanıyan ve bir önceki Anayasa Mahkemesince iptal edildikçe, daha aşırı haklar veren yeni emeklilik kanunları yapan Yasama Organı ve üyelerle bu hatalı işlemlere katılan diğer organların, en azından parasal sorumluluğu Anayasamız dahil Kanunlar ve Yargı Kararlarıyla de açıklanmıştır.

ff) Anayasa Mahkemesi kararlarının neticelerini düzenleyen Anayasa'nın 153. maddesi de bazı sorumluluklara dayanak olabilir. Şöyle ki:

aaa) 153-6. Maddeye göre, **“Anayasa Mahkemesi kararları, Resmi Gazetede HEMEN yayımlanır.”** Bunun manası, mahkemenin iptal kararını açıkladıktan sonra, iptal kararını neticesiz bırakacak şekilde, yeni kanun

yapılmasını önlemek üzere, vakit kaybetmeksizin ayrıntılı gerekçenin HEMEN yazılması ve gerekçeli kararın HEMEN yayımlanması zorunludur.

Uygulamada görüldüğü gibi **gerekçeli** kararların iptalin açıklanmasından on ay bir yıl gibi çok geç ilan edilmesi Anayasa Mahkemesi Hakimlerinin sorumluluğunu gerektirebilir. Bu şekilde geç hazırlanan ve Hazineye

zarar veren gerekçeli kararlarda ayrıca kararın yürürlük tarihinin bir yıla kadar ertelenmesi de bu zararı büyütür. Yetkinin kötüye kullanılmasına ve sorumluluğa yol açabilir. Anayasa Mahkemesi usulünü düzenleyen 10 Kasım 1983 tarihli ve 2949 sayılı Kanunun 54. Maddesi de; **“Kararların Resmi Gazete’de HEMEN yayın”**lanmasını emretmekte ve Anayasanın 153. Maddesini tekrarlamaktadır.

1982 Anayasası’nın 153. Maddesinin karşılığı 1961 Anayasası’nın 152. Maddesinin gerekçesi de; **“Eşitlik ilkesi gibi temel ilkelere aykırı olmak koşulu ile”** iptal kararlarının bir yıla kadar ertelenebileceğini vurgulamış, 1966-1999 arasında verilen ve tamamı **“eşitlik ilkesine aykırılık”** gerekçesine dayalı on adet iptal kararının ertelememesini amaçlamıştır.

bbb) Anayasa’nın 153/4. Maddesi de, yasama organına TALİMAT niteliğinde olup, iptal edilen bir kanunun yerine çıkarılacak kanunun **“öncelikle”** yürürlüğe konmasını amaçlamakta, geciktirildiği takdirde yasama organına sorumluluk gelebileceği manasındadır.

Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisinin, Cumhuriyetin 75. Kuruluş Yıldönümü Armağanı sayısının 97 – 123. Sayfasında **TBMM’nin Hukuki Mesuliyeti** konusunda bir inceleme yayımlayan Prof. Dr. Servet ARMAĞAN da; Yasama organının diğer sorumluluk sebeplerine ilaveten, Anayasanın 40 ve

153. Maddelerine dayalı sorumluluktan da söz etmiştir. Bu incelemeden bazı örnekler şöyledir.

“ Anayasanın 153-4. Hükmünün de, memleketimizde tam manasıyla yerine getirilmediği ve bu sebeple zararlara yol açtığını belirtebiliriz. Yani iptal kararının yürürlüğe girişinin 1 yıla kadar geri bırakıldığı ve bu sebeple ortaya çıkan hukuki boşluğu dolduracak kanun tasarı ve teklifleri öncelikle görüşüp karara bağlanması gereken ve fakat gerekenin yapılmadığı durumlarda TBMM’nin mesuliyeti söz konusu olabilecektir.”

“ Anayasa’nın 40. Maddesine göre resmi görevliler tarafından yapılacak haksız işlemler sonucu bireylerin uğrayacağı zararlar da devlet tarafından tazmin edilecektir.”

“Anayasa’nın 129. Maddesinde de memurların ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan zararların da tazmin edileceği ayrıca ve bir defa daha hükme bağlanmıştır. Bu hallerde kusurlu olan ajanlardır, ama devlet tarafından ödenecek, devlet memura rücu edecektir.

Anayasanın bu üç özel tazminat hükmü yanında bir de genel tazminat hükmü vardır. Anayasanın 125. Maddesine göre de kanunları uygulamakla görevli olan idarenin verdiği zararlar tazmin edilecektir.”

b) Haksız Emeklilik Kanunları yapılmasında cezai sorumluluklar da söz konusudur. Şöyle ki:

aa) Konumuzla ilgili Türk Ceza Kanununun 230. Maddesi:

“ Hangi nedenle olursa olsun memuriyet görevini yapmakta savsama ve gecikme gösteren veya üstünün yasaya göre verdiği buyrukları geçerli bir neden olmadan yapmayan memur üç aydan bir yıla kadar hapis ve otuzbin liradan yüzellibin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Bu savsama ve gecikmeden veya üstünün yasal buyruklarını yapmamış olmaktan Devletçe bir zarar meydana gelmişse, derecesine göre altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile birlikte süreli veya temelli olarak memuriyetten yoksun kalma cezası da hükmolunur.

Her iki durumda memurun vazifesini geciktirmesinden veya verilen buyruğu yapmamasından, kişiler herhangi bir zarara uğramışsa bu zarar ayrıca ödettirilir.”

şeklinde olup, geniş bir yorumla, bir kanunun iptalinde, iptal kararlarının Anayasanın 153. Maddesinin emrine aykırı olarak “Resmi Gazetede HEMEN” yayımlanmaması, geç yayımlanması, iptal edilen kanunun yerine, **ÖNCELİKLE** yapılması gereken yeni kanunun savsaklanması veya iptal edilen kanunun yerine iptal gerekçelerine aykırı yeni kanunların yapılması hallerinde Anayasa Mahkemesi Üyeleriyle, Yasama Organı Üyelerinin cezalandırılmasında dayanak alınabilir.

bb) “ Yasada yazılı hallerden başka hangi nedenle olursa olsun görevini kötüye kullanan memur derecesine göre bir yıldan üç yıla kadar hapsolunur. Cezayı hafifletici nedenlerin bulunması halinde altı aydan bir yıla kadar hapis ve her iki halde altmışbin liradan üçyüzbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Ayrıca memuriyetten süreli veya temelli olarak yoksun kılınır.” şeklindeki TCK.240’ın da “Görevi kötüye kullanan” Milletvekilleriyle, Anayasa Mahkemesi Üyelerine uygulanması hatıra gelebilir.

7.1.1966 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 12.10.1965 tarihli ve K.1965/55 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı da TCK.240’ın geniş yorumlanmasını ve hiçbir haksızlık ve suçun müeyyidesiz kalmamasını amaçlamakta olup, aynen:

“Bu kuralın konulmasının nedeni, öteki maddelerde belirtilen eylemlerin dışında görevlerini kötüye kullananların cezasız bırakılmalarını sağlamaktır. Maddede ne gibi hallerin görevi kötüye kullanma olacağına açıkça belirtilmeyerek *‘her ne surette olursa olsun’* diye genel bir ifade kullanılmış olması nedeniyle hangi eylemin suç sayıldığına belli olmaması gibi bir durum yaratıldığı düşünülemez. Çünkü, burada suçun maddi unsuru, **GÖREVIN KÖTÜYE KULLANILMIŞ OLMASIDIR...** Bu nedenlerle iptali istenen kural Anayasa’nın 33. Maddesine aykırı değildir.”

şeklindedir.

cc) Anayasaya aykırılık nedeniyle Anayasanın ihlaline ceza konusunda düşünülmesi gereken diğer bir kural da TCK.146/1 olup;

“Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men’e cebren teşebbüs edenler, idam cezasına mahkum olur.”

Şeklindedir. Eşitlik ilkesine aykırılık nedeniyle iptal edilen Emeklilik Kanunlarının yapımında TCK.146/ 1 ile ilgilendirilebilecek hususlar Anayasanın *“bir kısmını TAĞYİR ve TEBDİL”* fiilleri olup bir suç sebebi aranacaksa, tahlilin bu fiillerde yoğunlaştırılması gerekir.

Kanun yapımında her ne kadar 146/1 kuralının suç saydığı *“Anayasanın kısmen tebdil veya tağyirinde”* yasama organının **“CEBREN teşebbüsü”** söz konusu değilse de, yasama organını oluşturan ve MK.48 manasında bu organın temsilcisi bulunan milletvekillerinin kendi lehlerine Anayasayı kısmen tebdil veya tağyir (değiştirme) için **“CEBREN”** harekete ihtiyaçları yoktur. 1966 yılından 1999 yılı sonlarına kadar biri ve bir öncesi iptal edildikçe, milletvekilleri lehine daha büyük haksız yararlar sağlayan on adet kanunun yapılmış olması, bir bölümü 1966 yılından bu yana milletvekili olan kişilerin teşkil ettiği yasama organının, bilinçli olarak ve kasten Anayasayı ihlal ettiği neticesine varılmalıdır ve hukuki durum, TCK. 146/1’in aradığı **“Cebren teşebbüs”** yerine bir suç unsuru olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle **“cürümde kastın bulunmaması cezayı kaldırır”** kuralını getiren TCK. 45’e aykırılık söz konusu değildir.

dd) Anayasaya kasıtlı olarak aykırılığı ve *haksızlığı*, peş peşe on adet iptal kararile kanıtlanan ve kesin hükme bağlanan kanunlar, milletvekillerini haksız şekilde vergiden muaf da tuttuğundan aşırı haklarının önemli bölümü vergiden muaf ve müstesna milletvekillerinin vergi hukuku bakımından da sorumlu düştüğünü kabul etmek gerekir. Zira, anayasaya aykırılığı on

adet iptal kararile kesin hükme bağlanmış bulunan milletvekillerinin vergi vermemiş olması VUK.341 gereğince vergi ziyayı sayılır ve madde şöyledir:

“Vergi ziyayı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.

Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyayı hükmündedir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez.”

Budurumda, milletvekillerinin en azında; her iptal kararının ilanından sonra VUK. 371'e uygun olarak pişmanlık dilekçesi vermesi ve geçmiş yılların vergisini ödemesi gerekir. Her ne kadar, Anayasanın 153. Maddesi iptal kararlarının geçmişe etkili olmadığını açıklamış ise de, bu kuralın vergi borçlarını ortadan kaldırmaması gerekir. Kaldı ki, bu inceleme, on adet kanunla aşırı mali haklar elde eden milletvekillerinin Anayasanın 40. Maddesile MK.48 gereğince haksız iktisaplarının tümü nedeniyle sorumlu bulunduğu yönündedir.

ee) - Anayasaya, Milletlerarası anlaşmalara aykırı kanunlardaki açık hataları düzeltmeyen,

— Yapılması gereken kanunları yapmayan,

— Kendi lehlerine kanunlar yaparken aşırı haklar tanıyan, bu hatalı kanunların iptalinde de iptal kararları doğrultusunda hareket edeceğine, aksine, iptal edilen bir önceki kanunun milletvekillerine tanıdığı aşırı haklardan daha fazla ve eşitlik ilkesine aykırı haklar kanunlaştıran,

— Ve Anayasayı ihlal edecek derecede haksız bu tutumlarında peş peşe on, onbir defa ısrar eden yasama organı ve milletvekillerinin sorumluluğuna dayanak gösterilen yukarıdaki hükümlerin uygulanmasında, Dünya anayasalarında çok az benzeri bulunan yasama dokunulmazlığını da değerlendirmek ve değiştirmek gerekir.

Yasama dokunulmazlığını düzenleyen Anayasa'nın 83. Maddesine yöneltilebilecek başlıca eleştiriler YASA Dergisinin 1998 Nisan sayısında belirttiğimiz üzere şöyledir:

Yasama dokunulmazlığını ilk defa yasallaştıran 1688 tarihli İngiliz Kanununda, bu kanundan yararlanan 1789 tarihli Fransız Kanunu ile Osmanlı İmparatorluğu 1876 Anayasasında belirtildiği üzere, yasama dokunulmazlığının esas gerekçe ve amacı parlamenterlerin mecliste görevlerini yaparken, bir sorumluluk korkusuna kapılmaksızın, görüşlerini özgürce açıklamalarını sağlamaktan ibaret olduğundan, bu amacı aşan yasama dokunulmazlıklarının tamamı yersiz, dokunulmazlık gerekçesine ve adalete aykırıdır. Bu konuda bazı örnekler şöyledir:

1) Doğrudan veya dolayısıyla yasama fonksiyonunu ilgilendirmeyen ve:

— Meclis içinde veya dışında işlenen adi suçlarla,

— **“Seçimden önce”** işlenen suçlar,

konusunda yargılamanın, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına tabi tutulması,

— Ve 83/3. Madde gereğince **“seçimden önce.... verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesinin üyelik sıfatının sona ermesine bırakıl”ması ve “ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesinde”** yazılı suçlar dışında kalan adi suçları karara bağlamış bulunan bu hükümlerin, Meclisin onayı ile dahi uygulanamaması, evvela **“Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır: bu organlar ve idare, mahkeme kararları hiçbir suretle değiştirilemez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”** Diyen Anayasanın 138/4. Maddesi ile yasama, yürütme ve yargı yetkilerini ayrı birer organa veren Anayasanın 7, 8 ve 9. Maddelerine aykırıdır ve Anayasal çelişkilerdir.

2) Bu tür suçlar konusunda yargılamanın Meclis iznine bırakılması veya suçu tespit eden kesin hükmün uygulanmayıp, sanık veya mahkum milletvekillerinin, **“üyelik sıfatının sona ermesine ertelenmesi”** milletvekillerinin yemin metnini açıklayan ve;

“... hukukun üstünlüğüne, demokratik ve laik Cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerinden yararlanması ülküsünden ve Anayasaya sadakattan ayrılmayacağıma; büyük Türk milleti önünde namusum ve şerefim üzerine and içerim.” Diyen Anayasanın 81. Maddesine de aykırıdır ve diğer bir Anayasal çelişkidir.

3) Bu tür suçlarla, Anayasanın 14. Maddesinin ihlali ile ilgili olup, seçimden önce soruşturulmasına başlanmamış suçlar konusunda yargılama-

nın meclis iznine tabi tutulması ve hür türlü suçlar konusunda **“seçimden önce veya sonra verilmiş ceza hükmünün yerine getirilmesinin üyelik sıfatının sona ermesine bırakıl”**ması:

a) **“Kanun önünde eşitlik”** ilkesini düzenleyen Anayasanın 10. Maddesi ile,

b) **“Milletvekili seçilme yeterliliği”**ni düzenleyen ve:

aa) **“Kısıtlılar”**,

bb) **“Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar”**,

cc) **“Kamu hizmetinden yasaklılar”**,

dd) **“Taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar**,

ee) **“Zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla”**,

ff) **“Kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, ideolojik veya anarşik eylemlere katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar”**,

“affa uğramış olsalar bile Milletvekili seçilemezler” diyen Anayasanın 76. Maddesine de aykırıdır ve altıncı, yedinci Anayasal çelişkilerdir.

“Üyeliğin düşmesi” sebeplerini düzenleyen ve **“İstifa eden, Türkiye Büyük Millet Meclisine seçilmeye engel bir suçtan dolayı hüküm giyen, kısıtlanan, partisinden istifa ederek; başka bir partiye giren veya seçim hükümetleri hariç Bakanlar Kurulunda görev alan, üyelikle bağdaşmayan bir hizmet kabul eden, Meclis çalışmalarına özürsüz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmayanların üyeliğinin düşmesine, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilir.”** Diyen Anayasanın 84. Maddesi de:

— **“Seçilmeye engel bir suçu”** tespit eden kesin bir mahkeme kararı ile,

— Bir milletvekilinin temyiz kudretinden yoksun ve dolayısıyla, MK.15, 353, 355-357 gibi emredici hükümler gereğince, temsilcilik görevini yapmak, Mecliste rey kullanmak şöyle dursun, kendi işlerini dahi yürütmeye ehil olmadığını saptayan bir mahkeme kararının uygulanmasını Meclis kararına bırakan anayasanın 84. maddesi de, Anayasanın 138/4. Maddesi ile kuvvetler ayrılığını düzenleyen 7, 8 ve 9. Maddelerine aykırıdır.

4) Milletvekilliği ile bağdaşmayan yasak işleri sayan Anayasanın 82. Maddesi ile bu maddenin emri icabı 3069 sayılı Kanunun ihlali nedenine dayalı yaptırımların dava yolu ile uygulanmasının yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ve Meclisin iznine bağlanmış olması, 82. Maddenin Devlete verdiği bir hakkın 83. Madde ile askıya alınması da bir çelişkidir.

5 Mart 1973 tarih ve 584 sayılı Kanuna dayalı Millet Meclisi İç Tüzüğü'nün 113/3. Maddesi içinde yer alan ve **"... Genel kurul, milletvekilliği ile bağdaşmayacak bir durum olduğuna açık oyla karar verirse, üyelik sıfatı düşer."** Diyen kural da, belli bir süre belirtmemesi kusuruna ilaveten, bir yasa ihlalinin bulunup bulunmadığını tespitle görevli yargının yetkisini yüklenerek kuvvetler ayrılığını düzenleyen Anayasanın 7, 8 ve 9. maddelerine ters de düşmüştür. Meclis üyeliği ile bağdaşmayan işleri sayan 31.10.1984 tarih ve 3069 sayılı Kanunla Meclis İç Tüzüğü'nün 13. Maddesinde, yasak işleri yüklenen milletvekillere ödenen ücretlerin ödeyenlere iade edilmesi veya Hazineye aktarılması konusunda bir hüküm bulunmaması da hatadır.

5) Vesayete tabi bir kimse ile **"menfaati zıt olanlar"**ın vasi olmasını yasaklayan MK.368-3 ve anonim şirketlerde, şirketle zıt menfaati bulunan yönetim kurulu üyesini müzakereye katılmaktan yasaklayan TK.332 ve genel kurul toplantılarında muhtemel akraba ortakları ve yöneticileri ibra reyinden yoksun bırakan TK.374'ün bulunduğu bir hukuk düzeninde, yasama dokunulmazlığının kaldırılması söz konusu milletvekillerini toplantıya katılmaktan ve rey kullanmaktan yasaklamaması da, 83. Maddeye yönelik bir eleştiridir.

6) Millet meclisinin görev ve yetkilerini sayan Anayasanın 87. Maddesi, **"Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiillerden hüküm giyenlerin"** bir kanunla dahi affedilmeyeceğini açıkladığı halde, 83/2. Maddenin, bu tür suçlardan münhasıran **"seçimden önce soruşturulmasına başlanılmış"** olanları yasama dokunulmazlığı haricine çıkarmakla yetinmesi ve **"seçimden önce soruşturulmasına başlanılmış"** olsun olmasın, anayasanın 14. Maddesinde sayılan tüm suçları yasama dokunulmazlığı dışında tutması da çelişki ve hatadır.

7) TCK.20 gereğince **"Büyük Millet Meclisi"** üyelerini de kapsayan ve Anayasanın 76. Maddesine göre **"bir kimsenin milletvekili seçilmesine engel kamu hizmetinden yasak"**lanma cezasını gerektiren bir suçu **"seçimden önce veya sonra ... işlediği ileri sürülen bir milletvekili"**nin 83/2. Maddeye dayalı yasama dokunulmazlığından yararlandırılması da, en azından Anayasanın 76. Maddesine aykırıdır.

8) Nafaka dahil, para borcunu ödemeyen ve İİK.311 gereğince **"alacak-**

lıların müşterek rehni” niteliğindeki kabili haciz mallarını gizleyen borçlularla bu alacak-borç ilişkilerinde alacaklılara zarar verecek şekilde davranan üçüncü şahıslar için on günden beş yıla kadar çeşitli hapis cezaları öngören İİK. 331-345 b kurallarından cezalar konusunda, **“Bu Kanun uyarınca hükmolunan cezalar tecil edilemez, hürriyeti bağlayıcı cezalar 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinde yazılı para cezasına ve tedbirlere çevrilemez, faileri hakkında Türk Ceza Kanununun 119 uncu maddesi hükmü uygulanmaz.”** Diyen İİK.352 a maddesi de, **“ağır cezayı gerektiren suçüstü”** olmayan suçlar dahil, **”seçimden önce veya sonra”** bir milletvekilinin işlediği tüm suçların yasama dokunulmazlığına tabi tutulması, hatta **“seçimden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün üyelik sıfatının sona ermesine bırakıl”**ması da bir çelişkidir.

9) Anayasanın tanıdığı **“temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılması”** dahil, idam ve diğer ağır cezayı gerektiren suçlardan sanık bir milletvekilinin yasal dokunulmazlık korumasına alınması, istisnasız tüm yerli ve yabancı ceza yasalarında düzenlenen ve **kanunsuz suç olmaz, suç ve suçlular da cezasız bırakılamaz** şeklinde özetlenebilecek emredici temel prensiple Anayasanın 2. Maddesine dayalı hukuk devleti ilkesine de gölge düşürdüğünden, yasama dokunulmazlığının, üyelerin **“meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, ileri sürdükleri düşüncelerinden sorumlu tutulamayacağı”** şeklinde sınırlanması, yasama dokunulmazlığının tarihi gerekçesine uygun olur.

Yukarıda da değinildiği gibi, dokunulmazlığı ilk düzenleyen 1688 tarihli İngiliz, 1789 tarihli Fransız Kanunu ile bu kanunlardan esinlenen 1876 Türk Anayasasından başka halen yürürlükte bulunan Hindistan, Mısır, Merkezi Afrika Cumhuriyeti, Meksika, Bulgaristan ve İtalya Anayasalarında, yasama dokunulmazlığı tarihi gerekçeye uygun bir şekilde, Mecliste ileri sürülen düşüncelerle kullanılan reylerin suç sayılamayacağı ile sınırlıdır ve kanımızca hukuk devletine ve adalete uygun olanı da budur.

C- BÜTÇE KANUNLARINA AYKIRI DEVLET HARCAMALARINDAN KAYNAKLANAN KİŞİSEL SORUMLULUKLAR VE BAŞLICA YASAL DAYANAKLARI:

Yasama, yürütme ve yargı organlarile üyelerinin kişisel mali ve cezai sorumluluğunu gerektiren diğer bir kanunsuzluklar kümesi, Sayıştay Başkanlığının 2000 yılı mali raporunu dayanak alan Tuncay ÖZKAN tarafından 8 Mart 2001 tarihli Milliyet Gazetesinde açıklanmıştır.

ÖZKAN’ın verdiği bilgilere göre:

“— Hesap verme sorumluluğu ve şeffaflığın temeli bütçedir.

— Bütçe, döner sermayeli işletmeler, fonlar, sosyal tesisler, vakıflar, dernekler, işletmeler ve özel hesaplar gibi kuruluşlara kaydırılmıştır.

— Bunlar bütçe ile yarışır bir düzeye gelmiştir.

— Denetimleri yapılamamaktadır.

— Bütçe dışı gider ve gelirler oluşturulmaktadır. Kayıt dışı bütçe işlemleriyle hangi işlerin finanse edildiği belirlenememektedir.

— Bütçe merkezi hükümet faaliyetleri hakkında eksik bilgi vermektedir. Bu şekilde bütçe açığı olduğundan az gösterilmektedir. 1997 yılında bütçe açığı 2.2 katrilyon lira iken, net borçlanma hasılatı 3 katrilyon lira oldu. Bu durumda gerçek açık 2.2 değil 3 katrilyon liradır.

— 1971 yılından 2000 yılına kadar geçen dönemde kayıt dışı bütçe tutarı 116 milyar dolardır. Bu tutar bütün kontrol mekanizmalarının dışında Meclis iradesi ve bilgi olmadan harcanmıştır. Aradaki fark bir nevi *gizli bütçe* açığıdır.

— Hükümetlerin mali disiplinlere aykırı uygulamaları görev zararı denilen kamu borçlanmalarını doğurmaktadır. Bunların saptanmasında kayıtsızlık nedeniyle ciddi güçlükler vardır. Saptanabildiği kadarıyla 1999 sonu itibarıyla bu zarar 13 katrilyon lirayı bulmaktadır.”

Bütçe kanunlarına bu aykırılıklar nedeniledir ki, bütçe açığının milli gelire oranı 1992 yılında yüzde 4,3 iken, 1993'te 6,7'ye, 1994'te 3,9'a, 1995'te yüzde 4'e, 1996'da yüzde 9'a, 1997'de % 7,8'e, 1998 yılında % 8,6'ya ve 1999 yılında da % 11,7 oranlarına yükselmiştir.

Bütçe kanunlarına aykırı bunca Devlet harcamalarının, en azından parasal sorumluluğunu düzenleyen kanunların başlıcaları şöyledir:

1) Anayasa'nın 161/1. Maddesine göre;

“ Devlet ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları, yıllık bütçelerle yapılır.”

Başka bir ifade ile bütçe kanununda gösterilmeyen giderler, gider kabul edilemez, sarf edenin sorumluluğu söz konusudur.

Hükümetin teklifi üzerine bütçede değişiklik yapılabileceğini düzenleyen Anayasanın 163. Maddesinde yer alan ve “ Genel ve katma bütçelerle verilen ödenek, harcanabilecek miktarın sınırını gösterir. Harcanabilecek miktar sınırının Bakanlar Kurulu kararıyla aşılabileceğine dair bütçelere hüküm konulamaz. Bakanlar Kuruluna kanun hükmün-

de kararname ile bütçede değişiklik yapmak yetkisi verilemez. Cari yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tasarılarında ve cari ve ileriki yıl bütçelerine mali yük getirecek nitelikteki kanun tasarı ve tekliflerinde, belirtilen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur.” Diyen emredici kural ile Hükümet harcamalarının “Sayıştay’ın genel uygunluk raporuna” dayalı olmasını emreden Anayasanın 164. Maddesi de, 161. Maddeyi tamamlar.

2) 21.2.1967 tarihli ve 832 sayılı Sayıştay Kanununun 1. Maddesinde yer alan ve :

“Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini yargılama yoluyla kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.”

Diyan hüküm kanunsuz bütçe harcamalarını engellemeyi ve gereğinde Bütçe Kanunlarına aykırı harcamalardan hesap sormayı amaçlamıştır.

832 sayılı Kanunun 25/2. Maddesine göre Sayıştay elemanlarından:

“Denetçiler, anlam, uygulama veya sonuçları bakımından Hazine menfaatlerini zarara uğraticı nitelikte gördükleri kanun, tüzük, yönetmelik, kararname ve sair mevzuat hükümlerini, inceleme sırasında tesbit ederek bunları gerekçesiyle birlikte ve yazılı olarak Birinci Başkanlığa bildirirler. Birinci Başkan, bu bildirimleri derhal Genel Kurula havale eder ve bunlardan Genel Kurul kararıyla kabule değer görülenler üç aylık raporlarla Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisine sunulur.”

Sayıştayın “Görev ve yetkilerini” sayan 832 sayılı Kanunun 28-55. Maddeleri de, aynı şekilde ihmal edilmiş ve uygulanmamış, Devlet zarara uğramış, sorumlular da cezalandırılmamıştır.

Ayrıca, yukarıda görüldüğü gibi, 1971 - 2000 arası otuz yıllık dönemde 116 (yüzonaltı) milyar doları bulan ve 2000 yılı sonu itibarile özel kuruluşlarla resmi kuruluşların toplam dış borcu olarak ifade edilen 106 milyar doları aşan *bütçe dışı kanunsuz* harcamalar Sayıştay’ca gereği gibi denetlenmemiş veya denetlense bile *yasal yaptırımlar uygulanmamış*, Anayasanın 2. Maddesinde yazılı “Hukuk Devleti”, hukuka bağlı Devlet prensibi sözde ve kağıt üstünde kalmıştır.

Tüm bu hataların nedeni Devleti yönetenlerin *bilgisizlik* ve *ilgisizliği* olup, bu bilgisizlik ve ilgisizlikten kaynaklanan çarpıcı diğer örnekler de şöyledir:

a) Yerine göre birbirinin on katı veya onda biri kadar olan faiz kargaşası doğmuş, basit bir kanun değişikliği ile giderilmemiş,

b) Diğer birçok konularda olduğu gibi BK.105'e dayalı davalarda, son onbeş yılda, çelişkili Yargıtay kararları çıkmış ve bir türlü İçtihadı Birleştirme Kararı verilmemiş, adalete güven kaybolmuş, senet mafyası Türemiştir.

c) En basit ve BK.105 gibi açık kurallara dayalı davalar beş, on ve Hatta yirmi sene sürer olmuş ve bu nedenle de adalete güven sarsılmıştır.

d) Yine bu bilgisizlik ve ilgisizlik nedeniyle, ibrazında ödenmeyen çeklerin keşidecisine bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngören ve Osmanlı İmparatorluğu ile Japonya dahil, belli başlı devletlerin hiçbirinin tarihteki ve haldeki kanunlarında bulunmayan 3167 sayılı Çek Kanununun 16. Maddesi yürürlükten kaldırılmamış, bu konuda çeşitli doktrinal eleştirilere rağmen, ciddi bir girişim dahi yapılmamış ve ceza yaptırımından yararlanan kurnaz alacaklıların açtığı çek davaları, mahkemeleri en çok uğraştıran davalar halini almıştır. Gıyapta verilip Resmi Gazete ilanlarile tebliğ edilen karşılıksız çekten mahkumiyet kararları 7.4.1999 tarihinde 46, 9.4.1999'da 100 adet, 22.6.1999 günü de 42 adettir.

Oysa, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Ek 4 numaralı ve 16 Eylül 1963 tarihli olup, Türkiye'nin de 19 Ekim 1992'de imzaladığı ve 23.2.1994 tarihli, 3975 sayılı kanunla onayladığı protokolün 1. Maddesi "**Hiç kimse, yalnızca Sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememiş olmasından dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.**" Dediği halde, karşılıksız çeklere beş yıla kadar hapis cezası öngören kanun değiştirilmediği gibi, İİK. 337 - 352 a' da yer alan hükümler de, sırf para ve mal borçları nedeniyle süresinde mal beyanında bulunmayan, taksit taahhütlerini ihlal eden, hatalı mal beyanında bulunan borçlulara çeşitli hapis cezaları uygulamakta, ilaveten hırsızlık yapan, adam yaralayan mahkumların bile yararlandığı, cezaların paraya çevrilmesi veya tescili gibi kolaylıkları da, para, mal ve hizmet borçlularına yasaklamış ve yasama organımız bu çelişkileri düzeltmemiş, sorumlu düşmüştür. İnsafsız İİK. 352 a şöyledir:

" Bu kanun uyarınca hükmolunan cezalar tecil edilemez, hürriyeti bağlayıcı cezalar 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinde yazılı para cezasına ve tedbirlere çevrilemez, failleri hakkında Türk Ceza Kanununun 119 uncu maddesi hükmü uygulanmaz."

e) Yine hukuki bilgisizlik ve Devletin ilgisizliği nedeniledir ki, devlet memuru "**İki kadastro teknisyeni**"nin güdümünden Muhtar ve üç Bilirkişiden oluşan bir heyetin 10 -15 günde bir köyde tamamladığı ve tapulu ara-

zileri dahi orman veya ormandan açılmış Hazine malı sayan **“Kadastro Sonuçlarına”** karşı, nisbi harç da ödemek koşulu ile **“30 günlük ilan süresinde”** dava açmak, aksi halde, **“ Hak Düşürücü”** bu sürenin geçmesiyle, bir mahkemenin beş on yılda çözemediği mülkiyetin Devlete ait sayılacağını düzenleyen 3402 sayılı Kanunun 11 ve 12. Maddeleri kaldırılmamış ve milyonlarca köylünün **Anayasal mülkiyet hakkı** gaspedilmiş, **“30 günlük hak düşüren süre”** içinde açılan davalar ise, yine bilgisizlik ve ilgisizlik nedeniyle, 7 – 8 senede dahi neticelendirilememiştir. Örneğin, Sapanca Kadastro Mahkemesinde açılan 1990/27 dosyalı dava ancak 10 yılda neticelenebilmiştir. Muğla Kadastro Mahkemesinde açılan diğer bir dava, 16 (onaltı) yıl sürdükten sonra konunun **“dar yetkili Kadastro Mahkemesinin görevini aştığı ve davanın Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmesi gerektiği”** gerekçesiyle 16 yıl sonra reddedilmiştir ve avukatlarla, hakimlerin acemilik ürünü hazin bir sorumluluk örneğidir.

f) TCK. 228 – 230 gereğince üç yıla kadar hapis cezası gerektirecek kadar bilgisizlik ve ilgisizlik nedeniledir ki, 1319 sayılı Kanunun 29. Maddesine göre taşınmazların Emlak Vergisi matrahı **“ rayiç bedel”** yani, **“beyan tarihindeki normal alım satım bedeli”**, Maliye Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından, belki hata nedeniyle, bir ihtimal de kasten çok düşük tespit edilmekte, tapu devir harçlarıyla Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisine de yansıyan bu noksan matrah, 29. Maddenin öngörüldüğü matrahın çok kez yüzde birine kadar düşürülmekte, bu hatalı işleme, emlak vergisi alacaklısı belediyelerle yasama ve yürütme organının ve 29. Maddenin bu şekilde hatalı uygulanması nedeniyle az vergi veren ve halinden memnun vatandaşların hiçbir itiraz ve ikazı olmamaktadır. 2 Ekim 2007 tarihli ZAMAN Gazetesinde yayımlanan bir incelemesinde **“Çok basit bir uygulama ile Emlak Vergisi ile Çevre Temizlik Vergisi hasılatını yüz katına çıkarmak mümkündür.”** diyen İZMİR Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Burhan ÖZFATURA da **“Türkiye’de Hükümetler vergi almayı arzu etmemektedir. Ortada danışıklı dövüş vardır ... ciddi bir uygulama arzusu yoktur.”** gibi haklı eleştirilerde bulunmakta ve Devlet İdaresinde bilgisizlik ve ilgisizliğe acı bir dokunuş yapmaktadır.

g) 1.1.1990 / 30.12.1993 arasında başarı ile uygulanan gecikme zammına zam (katlamalı faiz) kuralını, tüccar derneklerinin etkisiyle kaldıran 3946 sayılı Kanunu yapan ve bu hatasını en azından son sekiz yılda göremeyen yasama organının ilgisizliği ile yürürlükteki vergi kanunlarını gereği gibi uygulamayan Hükümetlerin yetersizliği nedeniledir ki, 1990 yılında 11,8 trilyon lira olan bütçe açığı, 1991’de 33,3 trilyon, 1992’de 47,3 trilyon, 1993’te 133,1 trilyon, 1994’ yılında 150,8 trilyon, 1995’te 314,9 trilyon, 1996’da 1.218 trilyon, 1997’de 2.600 trilyon, 1998 yılında 4.000 trilyon li-

rayı bulmuş, 1999 bütçesi 27 katrilyon liranın % 39,2'si faizlere ayrılmıştır. Bu bütçe açıkları 2000 yılında daha da artmış, 2001 yılının Şubat-Nisan aylarında yaşanan ekonomik kriz patlaması, 680 bin liralık dolar kuru 1.200.000 liraya yükselmiş, Türk parası mevduat çekilip, yabancı paraya yönelmiş ve bu para da büyük ölçüde ya Türkiye'deki yabancı bankalara yahut yabancı memleketlere gitmiştir. İç borçlanmaya ödenen faizler vergi gelirlerinin 1998'de yüzde 60,6'sını, 1999'da % 66,2'sini, 2000 yılında % 70,8'ini, 2001 yılının Mart'ında yüzde 94,4'ünü eritmiş, Devlet yatırımına ödenecek vergi geliri kalmamıştır. Devlet hatalıdır, sorumluluğu gerektirir.

D- DEVLETTE SAVURGANLIK ÖRNEKLERİ:

1) Devlet İdaresinin bu bilgisizlik ve ilgisizliği ile büyük ölçüde sorumsuzluğu nedeniyle ki, 18 Mart 2001 tarihli Sabah Gazetesi'nde Necati DOĞRU'nun verdiği bilgiye göre:

“ İngiltere: 20 bakanla yönetiliyor..

Nüfusu : 59 milyon

Milli geliri : 1,3 trilyon dolar.

Fransa : 14 bakanla yönetiliyor..

Nüfusu : 59 milyon

Milli geliri: 1.4 trilyon dolar.

Almanya : 14 bakanla yönetiliyor..

Nüfusu : 82 milyon

Milli geliri: 2,1 trilyon dolar.

Japonya : 12 bakanla yönetiliyor..

Nüfusu : 126 milyon

Milli geliri: 3,7 trilyon dolar.

ABD : 14 bakanla yönetiliyor..

Nüfusu : 270 milyon

Milli geliri : 8,1 trilyon dolar.

Hollanda : 12 bakanla yönetiliyor..

Nüfusu : 16 milyon

Milli geliri: 378 milyar dolar.

Ve Türkiye: 36 bakanla yönetiliyor

Nüfusu : 65 milyon

Milli geliri : Krizden önce 204 milyar dolardı, şimdi 140 milyar dolara indi.”

2) Yine Sabah Gazetesi'nin 18 Mart 2001 tarihli sayısında Yavuz DONAT'ın açıkladığına göre:

“Almanya'da devlete ait '22 bin araç var' İngiltere'de 14 bin.' Japonya'da '12 bin.' Ya Türkiye'de? 'Yüz bin kamyon, kamyonet, otobüs... ve yüz bin de otomobil ile minibüs..'” “Devletteki odacı sayısı 300 bin, 170 bin telefon”

3) Devletin bu savurganlığı yasama organında da dile getirilmiştir.

Konya milletvekili T.Rıza Güneri'nin TBMM. Başkanlığına verdiği ve 31.7.2000 tarihli basına yansıyan üç önergeye göre Devlet harcamalarında büyük savurganlık devam etmektedir. Şöyle ki:

“ Türkiye, devlette çalışan personel, kamuya ait lojmanlar, binalar, sosyal tesisler, resmi taşıtlar, telefonlar, kırtasiye giderleri açısından zengin bir ülke görünümünde. Devlette 23 kişiye 1 araç, 12 görevliye 1 telefon, 9 kamu görevlisine de 1 adet lojman düşüyor.

— DİE verilerine göre, özel sektörün nihai tüketim harcamaları 1999 yılında sabit fiyatlarla yüzde 3.1 azalırken, kamuda yüzde 6,5 oranında artış olmuş.

— Devlet dairelerinde, çoğu uluslar arası görüşmeye açık 161 bin 749 telefon var:

— Yaklaşık 200 bini odacı olmak üzere, 2 milyon memur ve bunlara ödenen 10 katrilyon lira maaş var.”

4) Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi gelişmiş büyük devletler 10 - 15 bakanlıkla yetinilirken Türkiye'de 34 bakanlığın bulunması konusunda 28.7.2000 tarihli Dünya Gazetesi'nde ünlü iktisatçı TEVFİK GÜNGÖR'ün, Devlet İstatistik verilerine dayalı eleştirileri de şöyledir:

“

1) DİE verilerine göre özel sektörün nihai tüketim harcamaları 1999 yılında sabit fiyatlarla bir önceki yıla oranla yüzde 3.1 azalırken, kamu sektörünün harcamaları yüzde 6.5 oranında artış göstermiştir.

Türkiye, devlette çalışan personel, kamuya ait lojmanlar, binalar, sosyal tesisler, resmi taşıtlar, telefonlar, kırtasiye giderleri açısından zengin bir ülke görünümündedir. Devlette 23 kişiye 1 araç, 12 görevliye 1 telefon, 9 kamu görevlisine de 1 adet lojman düşmektedir.

Her geçen yıl artış gösteren sosyal konutların, lojmanların büyük bir kısmı israfa yöneliktir ve bunlar eşitsizlik, kayırmacılık, dengesizlik doğurmaktadır.

Kamuya ait araçlarda da fazlalık, savurganlık ve keyfilik vardır. Gelişmiş ülkelerdeki resmi araç sayısı 10.000'lerde gezinirken, bizde bu rakamın 100.000'in üzerinde olması düşündürücüdür. Buna rağmen 2000 yılında kamuya 4.434 yeni taşıtın alımı öngörülmüştür.

Devlet dairelerinde birçoğu da uluslar arası görüşmeye açık olan 161.749 telefon vardır. Hükümet değişikliklerinde birçok araç ve cep telefonu geri verilmemekte, bunların masrafları da devlete ödettirilmektedir. Ayrıca kamu inşaatları yapımında, sağlık giderlerinde, yol-luklarda bu savurganlık kendini göstermektedir.

Harcamaları denetleme noktasında da sıkıntılar mevcuttur. Devlet harcamalarının ancak yüzde 49'u Sayıştay denetiminden geçmektedir.

2) Tüm Bu gerçekler ortadayken, lojmanlar, sosyal tesisler ve kamu bina yapımı ve kullanımındaki savurganlık ve keyfi uygulamalar sürmektedir.

Devlette binalara göz koyma ve yeni görkemli binalar yaptırma işinin artık gelenekselleştiği, bu hususta gücün konuştuğuna dair iddialar vardır. Ekonomimiz darboğaz içerisindeyken birçok kamu kurumu, devasa, şaşıklı binalar yapmaya gitmektedirler. Mesela Ankara'da Akay Kavşağı'ndan başlayarak Ümitköy'de son bulan güzergaha, üzerindeki kamu binalarının haşmeti ve yoğunluğu sebebiyle Ankaralılar tarafından '*Flamingo Yolu*' denmektedir. Ayrıca sadece Ankara'da 17 ayrı binada hizmet sürdüren Başbakanlık, belki de dünyanın en büyük başbakanlığı durumundadır.

2000 yılı bütçesine göre konsolide bütçeye dahil 234.784 lojman bulunmaktadır.

Birçok lojman esas maksadı dışına çıkmış, villa türü lüks konut yapımına dönüşmüştür.

Dar bir kesime tahsis edilen lojmanlar ve sosyal konutlar, adeta toplumdaki kopuk ve ayrıcalıklı olarak yaşanan mekanlar haline gelmişlerdir. Ayrıca kamu konutlarının kamuya maliyeti, bu haliyle yararından iki kat daha fazladır.

Hükümetlerin '*tasarruf tedbiri*' adı altında birçok karar almasına rağmen bu kamu bina ve konutları harcamaları durmadan artmaktadır. Bu haliyle Türkiye'nin görüntüsü eski komünist ülkelerini andırmakta-

dır. Bu sebeple bina kullanımındaki savurganlığın ve başıboşluğun önüne mutlaka geçilmelidir. Hangi kurum için, ne niteliklere, hangi miktarlarda bina ve konut ihtiyacı gerektiği belirlenmelidir. Çünkü ekonomik istikrar, bu harcamaları sağlıklı bir yapıya kavuşturmaktan geçmektedir.

3) Kamudaki araç savurganlığı ve keyfi kullanım ile araç harcamalarının durmadan artması, kafalardaki *'müsrif ve savurgan devlet'* imajının pekişmesine yol açmaktadır.

1996'da konsolide bütçeye dahil daire ve idarelerin toplam taşıt sayıları 81.070 iken, bu rakam 1998'de 86.338'e, 1999'da 86.987'ye ve 2000'de 87.130'a yükselmiştir.

Buna KİT'leri ve belediyeleri de eklediğimizde taşıt sayısının 125.000'i aştığı görülecektir. Tüm bu araçların devlete getirdiği harcama yükü de cabasıdır.

Hakları olmadığı halde birçok üst düzey kamu görevlisine makam aracı tahsis edildiği, birçok resmi aracın özel işlerde kullanıldığı, hatta birçok eski bakan ve emekli bürokratin can güvenliği bahanesiyle otomobil ve koruma tahsis ettirdikleri iddiaları mevcuttur.

Nüfusu Türkiye'den iki kat, milli geliri de 20 kat fazla olan Japonya'da 10.000, milli gelirleri 7-8 kat fazla olan İngiltere'de 12.000, Almanya'da 11.000 ve Fransa'da 9.000 kamu taşıtı bulunuyor. Bu noktada ister istemez *'Biz bu ülkelerden daha mı zenginiz ki, birçoğu kimin altında belli olmayan 100.000'in üzerinde kamu taşıtına sahibiz?'* sorusu sorulmaktadır."

Yukarıda örnekleri yazılı Devlet savurganlığını önleyecek kanunlar yürürlükte olduğu halde, bu kanunlar gereği gibi uygulanmamakta ve Devlet 29.12.1995'te % 240 olmak üzere katlamalı faizle borç para alarak savurganlığı finanse etmektedir. 1966 - 1997 arasında milletvekillerine aşırı haklar tanıyan on adet kanun Anayasa Mahkemesince peş peşe iptal edildiği halde, yasama organı ve hükümetin hataları nedeniyle milletvekillerile dışardan hükümete atanan kimselere aşırı ve Anayasaya aykırı haklar tanıyan onbirinci emeklilik kanunu da yürürlüğe konmuştur, sorumluluğu gerektirir.

Özetle, özel veya kamu hukukuna aykırılıkların tümünü yaptırımlandıran kanunlar var, fakat, **bilgisizlik, ilgisizlik ve özellikle kötü niyet nedeniyle** bu kanunlar uygulanmamakta, hukuka aykırılıklar sürüp gitmekte, günden güne artmakta, hukuka, adalete ve Devlete güven azalmaktadır.

E- YASAL YAPTIRIMLAR VE KANUNİ DAYANAKLARI:

Önce, Anayasanın 125/7. Maddesine göre, “**İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.**” sorumlular hala dava edilebilir.

Fakat, bu sorumluluğu uygulayacak Devlet organları, **bilerek veya bilmeyerek** bir ölçüde **BİLGİSİZLİK**, bir ölçüde de **İLGİSİZLİK** nedeniyle bu kanunları uygulamamaktadır ve en azından 1971 - 2000 arası otuz yılda, kanunsuz bütçe harcamaları bakımından uygulamamış, sorumlular arasına katılmış, ihmal dahil, Devlet memurlarının görev suçlarını cezalandıran TCK. 230 - 240’da yazılı cezalara maruz kalmıştır.

Her ne kadar, bu cezaların, TCK. 102 ile diğer hükümlerde yazılı olup, altı ayla yirmi yıl arasında değişen ve resen nazara alınan zamanaşımına tabi olduğu ve büyük ölçüde zamanaşımına uğradığı düşünülebilirse de, en az **beşbin yıllık kanunlarımızda hiçbir haksızlık yaptırımsız bırakılmadığından** dava imkanı hala vardır.

Nitekim, yasama dokunulmazlığına sığınan milletvekilleriyle bunların sorumluluğuna katılan hakim ve bürokratlar aleyhine açılacak sorumluluk davalarında zamanaşımını durduran TCK. 107 “**Hukuku amme davasının ikamesi mezuniyet veya karar alınmasına yahut diğer bir mercide halli lazım gelen bir meselenin neticesine bağlı bulunduğu takdirde mezuniyet ve kararın alınmasına yahut meselenin haline kadar müruru zaman durur.**”

Şeklindedir.

“**İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.**” Diyen Anayasanın 125/3. Maddesi de TCK. 107’ye dayalı bu görüşü desteklemektedir ve Anayasanın 2. Maddesinde yazılı “**Hukuk Devleti**” prensibinin de gereği budur.

1998 yayımı olup, BK.105’e dayalı tazminat haklarını inceleyen kitabımızın 210 ve 211. Sahifelerinde de açıklandığı gibi:

— Anayasa’nın, “**Hukuk Devleti**” temel prensibini getiren 2. Maddesi,

— “**Hukuk Devleti**” prensibinin değiştirilmesinin teklif dahi edilemeyeceğini emreden 4. Maddesi,

— “**İnsanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartların**” sağlanmasını Devlete yükleyen 5. Maddesi,

— **“Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.”** prensibini koyan 11. Maddesi,

— İdarenin kişilere karşı mali sorumluluğunun hatalı yargı kararlarile kaldırılması manasında angaryayı yasaklayan 18. Maddesi,

— **“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.”** Kuralını emreden Anayasa'nın 36. Maddesile bu maddenin nasıl bir titizlikle uygulanacağını açıklayan ve **“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır. Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”** Diyen Anayasa'nın 141/3, 4 hükümleri,

— Bakanlar Kurulunun **“görev ve siyasi”** sorumluluğunu düzenleyen 112. Maddesi,

— Hakim ve savcıların denetlenmesini Devlete yükleyen 114. Maddesi,

— Cezai kovuşturmada polis ve jandarma ile savcı ve hakimlerin, mahkemelerin hatalı ve kanunsuz işlem ve eylemlerinden zarar gören kişilerin **“uğradıkları zarar, kanuna göre, Devletçe ödenir.”** Diyen 19/9. Maddesi,

— **“İcra ve İflas Dairesi görevlilerinin kusurlarından doğan tazminat”**tan öncelikle ve doğrudan idarenin sorumlu olduğunu, bu konudaki davaların **“ancak idare aleyhine açılabilir”**ceğini açıklayan İİK.5 ile **“icra dairesine tevdi veya bu dairece tahsil olunan veya muhafaza altına alınan paraların ilgili memur tarafından zimmete geçirilmesi halinde”**, Hazinesin doğrudan sorumlu tutulacağını belirten İİK.6,

— Bu son iki hükmü de kapsayan ve **“Silahlı kuvvetler mensupları ile hakimler ve savcılar hakkındaki hükümler saklı”** kalmak üzere, **“memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken, işledikleri kusurlardan doğan tazminat”**tan doğrudan idarenin sorumlu olduğunu, tazminat davasının **“ancak idare aleyhine açılabilir”**bileceğini belirten Anayasanın 129. Maddesi,

— **“Hakim ve icra reisi aleyhine”** açılacak tazminat davalarının sebepleriyle usulünü düzenleyen HUK. 573 - 576 hükümleri,

— MK. 346 ve 347 gereğince Sulh ve Asliye Hukuk Mahkemeleri ile vasiler ve kayyumlardan oluşan **“vasiyet uzuvlarının”** neden oldukları ve

doğrudan sorumlu görevliler tarafından ödenmeyen tazminattan Hazinesinin sorumlu olduğunu açıklayan MK.410 hükmü de,

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'nin, bir HUKUK DEVLETİ, yani Anayasa ve diğer kanunlarla bağlı, bu kanunları ihlal ettiği takdirde sorumlu olacağını düzenleyen başlıca kurallardır.

Anayasa Mahkemesi de, Devletin ve organlarının tüm hata ve ihmallerinden sorumluluk prensibini içeren **HUKUK DEVLETİNİ** Resmi Gazete'nin 9.5.1986 tarihli sayısında ilan edilen 27.3.1986 tarihli kararında:

“Her eylem ve işlemi hukuka uygun, insan haklarına saygı gösteren”,

“Bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren”,

“Her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren”,

“Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan”,

“Hukuku tüm devlet organlarında egemen kılan”,

“Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine aykırı olan”,

“Yasaların üstünde, yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa bulunduğu bilincinden uzaklaştığında geçersiz kalacağını bilen”,

Devlet olarak tarif etmiştir

Devlet ve organlarının her türlü eylem ve işlemlerle ihmallerinden sorumluluğunu düzenleyen ve başlıcaları yukarıda açıklanan Anayasal ve Yasal kurallar ile çeşitli yargı kararlarına rağmen, Türkiye'de sürüp giden bu kanunsuzluklar 28 Şaban 1255 (3 Kasım 1839) tarihli **TANZİMAT FERMANI'nın** gerekçelerini anımsatmaktadır ve bu gerekçeler şöyledir:

“ — Herkesin bildiği gibi, yüce devletimizin kuruluşundan beri Kuran'ın kutsal kurallarına ve ŞERİAT YASALARINA EKSİKSİZ OLARAK UYULDUĞU için yüce devletimizin gücü ve bütün uyruklarının varsılık ve abadanlığı doruk noktasına ulaşmışken,

— Yüz elli yıl var ki - Osmanlı İmparatorluğu'nun aleyhine ilk antlaşmanın imzalandığı 1699 yılından önceki on yıldan bu yana - BİRBİRİNİ izleyen dertler ve türlü nedenler dolayısıyla NE KUTSAL ŞERİATA NE DE YÜCE YASALARA UYULMAMASI ve bunlara göre

DAVRANILMAMASI yüzünden eski güç ve bayındırlık, yerini güçsüzlük ve yoksulluğa bırakmıştır.

— Oysa **ŞERİAT YASALARINA GÖRE YÖNETİLMEYEN ÜLKELERİN AYAKTA KALAMAYACAĞI** açıktır; bu nedenle tahta çıktığımız mutlu günden beri padişahlığımızın iyiliğe yönelik düşüncesi, sadece ülkenin bayındırlığı, halkın ve yoksulların varsıl duruma getirilmesi konuları üzerinde yoğunlaştırılmıştır.

— Yüce devletimizin coğrafya konumu, verimli toprakları ve halkının becerili ve yetenekli oluşu göz önüne alınarak söylenen amaca ulaşılması için girişime geçilirse, yüce Tanrı'nın izniyle istenilen sonucun elde edileceği açık olduğundan, bundan böyle yüce devletimizin ve geniş ülkemizin **İYİ YÖNETİLMESİ İÇİN BAZI YENİ YASALAR KONULUP UYGULANMASI GEREKLİ VE ÖNEMLİ GÖRÜLMÜŞTÜR.**"

Hatalı kanunlar nedeniyle, ölmedikçe değiştirilemeyen üç beş parti liderinin **BİLGİSİZLİK, İLGİSİZLİK VE EGOİZMİNDEN KAYNAKLANAN** ve en azından kırk yıldan bu yana sürüp giden, Tanzimat Fermanı gerekçelerini de anımsatan bu **KANUNSUZLUKLARDAN KURTULMAK İÇİN**, Roma İmparatorluğu'nu yıkmak üzere iken mağlup olup *Gebze*'de sıkışıp kalan Kartaca Kralı Hannibal'in "Ya bir yol bulacağım, ya bir yol yapacağım" sözüne uygun olarak, Türkiye de:

— Ya sivil idarenin hatasını anlaması, 1966 - 1997 arasında biri iptal edildikçe, bir öncekini aratan Kıyak Emellilik Kanunları yapmaktan geri durması dahil, **KANUNLARA UYGUN HAREKETİ BENİMSEMESİ** yolu ile kurtulacak,

— Veya günde 20 - 30 gencin birbirini öldürmesile sürüp giden anarşiyi ortadan kaldırma, 1980 öncesi yıllarda 70 sente muhtaç memleketi döviz bolluğuna kavuşturma, 1980 sonunda % 115'i bulan enflasyonu, 1981 ve 1982 yıllarında % 34'e, % 21'e indirme, partiler iktidarı suistimallerine son verme gibi yararları da görülen

12 Eylül hareketi benzeri bir askeri iktidarla kurtulacak,

— Yahut da ikinci İstiklal Savaşı yapmak zorunda kalacaktır.

Takdir, fiilen iktidar gasbı ve iktidar çeteleşmesi nedeniyle **ETKİSİZ KALAN HALK HARİÇ**, ordu dahil, Türkiye'yi yönetenlerindir³.

3) Hatalı kanunlar yapan, kanunları gereği gibi uygulamayan Devlet idaresi ile temsilcilerinin sorumluluğu konusunda Prof.Dr. Pertev BİLGE'nin 1999 yayımı **İDARE HUKUKU DERSLERİ** ile Prof.Dr. Burhan KUZU'nun 1990 yayımı **1982 ANAYASASI'nın TEMEL NİTELİKLERİ VE GETİRDİĞİ YENİLİKLER** adlı eserine bakılmalıdır.

Ünlü Alman hukukçusu JHERİNG, Fransızcaya çevrilen bir yazısında diyor ki:

“ La lutte pour le droit est la vie du droit”

“ Hukuk için mücadele hukuki hayatın kendisidir” veya

“Hukuk, hukuk için mücadeleler tarihidir.”

Bu incelememizin amacı da, hatalı kanunların düzeltilmesi, yürürlükteki kanunların gereği gibi uygulanması konusunda bir katkıda bulunmak ve hukuk için mücadeledir.